

Afrika Petrollerinde ABD-Çin-Avrupa Çekişmesi*

ÖZET

Somali, Çad, Kenya, Sudan ve Nijerya'daki krizler, Batı Afrika'daki petrol rezervinin 60 milyar varil olarak belirlenmesi sonrası, Afrika petrolünün imtiyazlarını elde etme amaçlı Çin-Amerikan-Fransız rekabetinin ortaya çıkışı ile ilgili tespitler ele alınıyor. biçimde değiştirecekti.

Anahtar Kelimeler: İnternet Çağı, Uzmanlar, Ticaret, Gazetecilik, Yönetim

Birçok gözlemci Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile Afrika kıtasında kabile ruhunun dirilmesinin yanı sıra, İslam dünyasında köktendinci hareketlerin ortaya çıkışının zamanlamasını birbiriyle bağlantılı kılıyor.

Bu yaklaşımın sahipleri Che Guevara ve Küba güçlerinin Angola'nın ücra köşelerine götürdüğü ve Asya, Afrika ve Ortadoğu'daki kurtuluş hareketlerine istenen ideolojik silahı veren Komünist ideolojinin bütün görüşlerinin, mezhep ve dinlerin siyasi anaokulu değerinde olduğunu ifade ediyorlar.

Dolayısıyla bu gözlemciler Marksizm'in başarısızlığının oluşturduğu büyük boşluğun üçüncü dünya içinde ilkel duyguların patlak vermesiyle kendini gösteren olumsuz tepkiler yarattığını düşünüyorlar.

İlk Gösterge Ruanda Katliamı

Bu patlamanın ilk göstergeleri 1994 yılında Ruanda'da Hutu ile Tutsiler arasındaki kabile soykırım savaşında görüldü. Kongo'da (Kinşasa) 1996 ile 2003 yılları arasında dört milyondan fazla insanı kurban alan kanlı savaş tekrarlandı. Fakat bu trajedi, ülkeyi bölen, devleti düşüren ve savaş prenslerinin başkent Mogadişu ve diğer bölgelerdeki kontrolünü derinleştiren on yıllık şiddetli savaş sonrası Somali'deki insanlık şartlarından dikkatleri alamadı. Etiyopya güçleri, tehdit ateşi İslam Mahkemeleri kanalıyla kendisine ulaştığı için Washington'un telkiniyle müdahale etmek zorunda

kaldı.

2006 yılı sonunda Somali'nin başkentinden 600 binden fazla mülteci çıkış yaptı. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki Moon insani yardımların boyutunu milyonlarca dolar olduğunu ve özellikle de savaş ceheneminden kaçanların sayısını 1,5 milyon olarak ifade etti. Geçici hükümet başkentten birden fazla mahallesinde nüfuzunu yayamadı. Hal böyleyken savaş prensleri farklı kent ve bölgelerde nüfuzlarını yaydılar. Keza korsanlar da bölge sularında otoritelerini yaydılar. Korsanların geçen yıl Somali'ye yardım malzemeleri taşıyan gemilere yönelik gerçekleştirdiği saldırıların sayısı otuzu aştı.

1998 yazında El Kaide unsurları Tanzanya ve Kenya'daki ABD büyükelçiliklerine bombalı saldırı düzenlemişti. Patlamalarda 12'si ABD'li görevli 224 kişi ölmüştü. Bu olaydan 4 yıl sonra El Kaide Mombasa'da (Kenya) bir İsraili'nin sahibi olduğu otele saldırdı. Bu saldırıyı Mombasa Havaalanı'nda havalandığı sırada bir İsrail sivil uçağına yönelik füze saldırısı izledi.

Somali'den Kenya'ya karadan ve denizden geçmenin veya sızmanın kolaylığı sebebiyle El Kaide, Afrika ülkeleri arasında benzeri görülmemiş şekilde 45 yıldır istikrar yaşayan ülkede kolay hedefler keşfetti. 60'lı ve 70'li yıllar ekonomik ve turizm alanında parlak bir dönem yaşadı. İleri genel yabancı yatırımcıları ülkeye

çekti. Gregory Peck, Susan Howard, Henry King ve Safari kulübü kuran William Holden gibi sinema yıldızlarını çekti. Bu kulüp, ileri gelen zenginlere ve en önemlileri 'Klimanjaro'nun karları' olan Afrika ile ilgili onlarca film çekimine katılan meşhur yıldızlara ev sahipliği yaptı.

El Kaide'ye Karşı ABD İlgisi

11 Eylül saldırıları akabinde Bush yönetimi, özellikle de El Kaide Kenya, Zanzibar, Komor Adaları ve Tanzanya sahilleri etrafındaki faaliyetler zayıflamışken terörün ihraç edilmesinde Somali'nin Afganistan'ın yerini almasından endişelenerek, Afrika kıtasının doğusuna ilgisini yoğunlaştırdı.

El Kaide'nin eylemleriyle mücadele yolunda George Bush yönetimi 1800 askerden oluşan 'Afrika kıtası gücü' adıyla bilinen vurucu bir güç oluşturdu. Cibuti'nin bu gücün merkez üssü olarak seçilmesiyle birlikte gücün konuşlanması Somali sahillerini, Kenya ve Yemen'i kapsadı.

Keza Washington 100 milyar dolarlık yardım tahsis etti. Kenya bu paranın 10 milyonunu terörle mücadele polisi ve 14 milyonunu da İslam okullarını desteklemek için aldı. Oysa Kenya'daki Müslümanların sayısının 32 milyonluk toplam nüfus içinde üç milyon 165 bin kişiyi geçmemekte.

Kenya'da Şiddetin Sebebi ABD Mi?

Kenya'daki parlak dönemi test eden bazıları, son çekişmelerin sebep-

lerini ABD'nin ülkenin işçilerine ve yalarına müdahalesine bağlıyorlar. Sorumluluğu önceki başkan Moi'den demokrasinin bir parçası olarak çok partili sisteme açılmasını isteyen Bush yönetimine yüklüyorlar. Bu öneri, aralarında muhalif Odinga liderliğindeki Demokratik Turuncu Hareketi Partisi'nin de bulunduğu birçok partiyi doğurdu.

Kenya muhalif lider Odinga kendisini Nelson Mandela'nın bir kopyası olarak görüyor. Zira tutumlarından ve ilkelerinden geri adım atmaksızın dokuz yıl geçirmiş. Bu tutumlar kendisini Langasa olarak bilinen mahallelerde yaşanan fakir ve yoksul sınıfın savunucusu olarak sunduğu için demogoji yapmakla ve fırsatçılıkla suçlayan rakiplerinin yorumlarına maruz kalıyor. Bu mahallelerde kişi başı günlük gelir bir dolar. Odinga 1992'den bu yana parlamentoda bu kesimleri temsil etti ve halk desteğini önceki başkan düşürmek ve şimdiki başkan Mwai Kibaki'nin seçilmesini desteklemek için kullandı. Muhalefet lideri, devlet başkanının hile yaparak seçimleri kazanmakla suçlamak için seçimleri kullandı. Böylelikle çatışma sokaklara taşındı. Mızrak, balta ve tırpan dahil bütün öldürme araçları kullanıldı.

Odinga'nın Kenya'nın en önemli üçüncü kabilesi Luolardan olması sebebiyle kabile çekişmesi kontrolden çıktı. Bu durum polis ve göstericiler arasında ölümlere ve yaralanmalara yol açtı. Kötüleşen güvenlik şartları BM eski sekreteri Kofi Annan'ın müdahalesini gerektirdi. Annan tartışmalı seçimler konusunda aracılık yapmaya çalıştı. Annan Doğu Afrika dışişleri bakanlarından yardım istediği vakit Odinga, Kibaki'nin içerdeki konumunu kurtarmak için dış ilişkilerini kullanmak istediğini ifade etti. Bu yüzden başkan sıkıntıya koymak ve düşürmek umuduyla sokaklardan yardım istedi.

60 Milyar Varillik Petrol Kapışması

Uluslararası toplum Ogaden, So-

mali, Çad, Kenya, Sudan ve Nijerya'da esen son krizleri, özellikle de jeolojik araştırmalar Batı Afrika'daki petrol rezervinin 60 milyar varil olarak belirlenmesi sonrası Afrika petrolünün imtiyazlarını elde etme amaçlı Çin-Amerikan-Fransız rekabetinin ortaya çıkışına bağlıyor.

Araştırmalar Libya'dan başlayarak Çad, Nijerya ve Kongo'ya uzanan havzanın ABD'nin 2015 yılındaki enerji ihtiyacının dörtte birini temin edeceğini gösteriyor. Bu durum Pekin'in Afrika'dan 48 devletin ve hükümetin başkanlarını ve başbakanlarını kapsayan müstesna bir zirveye ev sahipliği yaptığı gün başlattığı kapsamlı ekonomik hamleye açıklık getiriyor.

Çin Başbakanı Jiabao, geçen ay ticaret hacminin 2010 yılında yani üç yıl sonra 100 milyar dolara ulaşacağı açıklamasını yaptı. Yani Çin ABD'nin ve Avrupa ülkelerinin Afrika ile yaptığı bütün ticaret hacmini geçmiş bulunuyor. Siyah kıtada faaliyet gösteren Çin şirketlerinin sayısı 800'ü aştı. Bu eğilim Pekin'in Güney Sudan'da petrol geliştirme hakkını kendisine veren imtiyazlar elde etmesi sonrası başladı. Sudan, Angola ve Güney Afrika'dan sonra Çin'in Afrika'daki en büyük üçüncü ticari ortağı olarak görülüyor. Bu ortaklık sadece enerji ve petrol aramayla sınırlı olmayıp ilaç ve tekstil fabrikaları yanı sıra baraj, köprü ve yol inşaatları, maden ve elektrik alanlarına taşınmakta.

Geçen yılın sonunda Çin ulusal şirketi, Darfur bölgesine paralel Kardefan bölgesinde isyancı Adalet ve Eşitlik Hareketi'nin sorumluluğunu üstlendiği silahlı saldırıya maruz kalmıştı. Bildiride Pekin'in ekonomik, siyasi ve askeri olarak Ömer Beşir rejimini desteklediği ifade edildi. Bu yüzden hareket, Pekin'i Darfur'da barış karşıtı olarak görüyor.

Muhalefetin devlet başkanı İdris Debi rejimini devirmek için başlattığı silahlı saldırılar akabinde Çad'ın başkenti N'Camena'da yaşananları bu arka plan ışığında açıklamak müm-

kün.

Çad Başbakanı Nureddin Kumakoye, Libya'yı Sudan'la işbirliği yaparak muhalefeti silahlandırmakla suçladı. Kumakoye düzenli ordunun darbe girişimini boşa çıkardığını ve Afrika Birliği'nin kararının gecikmeli geldiğini iddia ediyor.

Bu karar ise Çad sorununun çözümünde arabulucu olması için Libya lideri Kaddafi ve Kongo Devlet Başkanı Denis Nguesso'nun tayin edilmesi. Çad Devlet Başkanı İdris Debi, anlaşmanın isyancılara meşruluk vereceği, Sudan ve Libya'nın da işçilerine müdahalede bulunmalarına göz yumacağı gerekçesiyle kararı reddetti.

Sudan, Debi'yi kabilesi Zaga-wa'nın yanı sıra Darfur'da isyancı Adalet ve Eşitlik Hareketi'nin baskılarına boyun eğmekle suçladı. Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ise N'Camena ile Paris arasında rejimi korumak için askeri müdahalede bulunmayı öngören güvenlik anlaşması olsa bile ABD'nin Irak'ta yaptığı gibi Çad bataklığında boğulmaktan korkuyor.

Fransız ordusu iki savunma anlaşması gereği Çad'da konuşlanmış 1000 askerin yanı sıra Mirage savaş uçaklarını muhafaza ediyor. Fakat Sarkozy, kendisini müttefiki George Bush'u taklit etmekle suçlayan Fransız muhalefetinin kampanyalarına karşı koymak için AB'ye bağlı gücü tercih ediyor.

Bu ise Fransa'nın Çad'daki barışı koruma güçlerine destek vermesi veya AB'nin, kara kıta rejimlerini yakan ve Irak'taki felaketlerle tehdit eden onlarca savaşı kontrol altına almak için bölgesel güçleri konuşlandırma kararı alması durumunda, El Kaide'nin faaliyet bölgelerini genişletme hazırlığında olması anlamına geliyor.

*Londra'da yayımlanan El Hayat gazetesi, 9 Şubat 2008,